

Hovorna.

(Literární oznámení, recenze a kritiky.) Napsati dobrý posudek o nové literární práci patří k nejobtížnějším a často nejméně vděčným úkolům spisovatelovým. Čísti a studovati takové knihy jen a výlučně proto, aby-
chom o nich mohli publikovati posudek, se vůbec »nevyplácí« — nejméně arcif finančně — a nelze ani doporučovati. Je však mnoho děl, které literárně a vědecky činný člověk beztoho musí čísti a studovati a pak arcif vůči domácímu písemnictví má přímo povinnost, aby se podjal další práce s literárně-kritickým rozbohem díla. Neboť jen tak dosáhneme žádoucí evidence a přehled toho, co se u nás a v cizině publikuje. Od skutečně samostatného, kritického zpracování obsahu cizího díla až k pouhému »oznámení« jeho (které po případě může autor obstarati sám, aniž by zadal své literární cti; srovn. t. zv. »Selbstanzeigen«, obvyklé v německém vědeckém písemnictví) je ovšem velká řada odstínů, ale každý stejně důležitý, poně-
vadž pro kritika musí býti jednak rozhodná kvalita díla jednak musí mu býti jasno, chce-li čtenáři kritiky uspořiti četbu díla samého nebo jej na ně jen upozorniti, či jde-li mu v první řadě o vlastní (kritické) stanovisko k posuzovanému dílu.

V jiné souvislosti poukázal jsem již na tomto místě na poměrně nepatrnou literární produkci našich teoretiků v oboru právnickém a národohospodářském. Ta dá se snad ještě jakž takž omluviti nynějšími těžkými poměry, kde pro teoretický spis nenajdeš zpravidla vůbec nakladatele. A dožebraťvati se u různých ministerstev subvencí, které mají umožniti publikaci úmorné a poctivé práce autorovy, nepatří zajisté k autorským slastem. Není tedy divu, že naši teoretikové nespou právě své rukopisy z rukávu, když musí se obávat, že jim na konec připadne ještě nevděčná úloha žebráků, kteří doprošovati se musí milosti u těch, jež mají na starosti věci mnohem důležitější než je vědecká produkce (na př. starosti t. zv. státnické). Zdá se však, že osud sám postaral se o jisté vyrovnání, a to tak, že v dobách, kdy určitý národ zaneprázdněn jest větší mírou svými státnickými a politickými záležitostmi, klesá produktivnost jeho v oboru věd a umění. Poučku tu možno vysloviti i takto: V dobách největšího úpadku politického, v době nesamostatnosti a povšechné ujarmenosti národa produkuje národ ten zpravidla své největší lidi v oboru vědeckém a uměleckém. A naopak: v dobách kulminace politického úspěchu, kdy je třeba velkých politiků a státníků, nemá, čím by se zvláště mohl pochlubit na poli věd a umění. Mám za to, že správnost této poučky možno verifikovati zejména na osudech českého národa. Srovnajme, jak jsme si v obou směrech stáli před padesáti, šedesáti lety, s dobou přítomnou! Politika naše byla ubohá — ale kolik slavných jmen třípytlo se tenkrát na naši vědecké a umělecké obloze! Srovnajme na př. obsazení jednotlivých fakult tehdejší zejména university pražské s nynějším stavem. Uvažme, kolik lidí jsme »exportovali« na cizí university, na př. na vídeňskou (Škoda, Rokitanski, Albert, Weyr atd.) a jak se mají věci nyní. Uvažme dále, kolik slavných umělců — hudebníků, malířů a básníků — žilo tehdy současně v Praze a jinde a kolik jim rovnocenných mohli bychom napočítati dnes — a dospějeme k názoru, že úpadek

politický a vzestup vědecký a umělecký zdají se spolu stejně souviseti jako vzestup politický s úpadkem vědeckým a uměleckým. —

Omluvy, které jsem shora uvedl ve příčině samostatné literární činnosti našich právních teoretiků, neplatí však zajisté ohledně jejich činnosti kritické a oznamovatelské. Neboť dobrou kritiku a recenzi, ba i pouhé literární oznámení přijme redakce každého odborného časopisu právníckého velmi ráda. Bohužel právě v tomto směru neredigují naše právnícké časopisy vlastní jich redaktoři, nýbrž spíše — listonoš. Odtud naprostá nesoustavnost a chudost toho, co se v »literatuře« našich časopisů publikuje. Je věru těžko vysvětliti si tuto věc. Zdálo by se podle toho, že naši teoretikové vůbec nic nečtou nebo že to, co čtou, považují za tak bezvýznamné, že nestojí za to, aby o věci napsali sebe kratší zprávičku. Tomu ovšem odporuje opět okázalá bohatost citací ve vědeckých jejich pojednáních a knihách. Tam hemží se francouzské, anglické, německé a české spisy a pojednání pod čarou, nebo, což jest ještě pohodlnější, hned na počátku nebo na konci publikace. Proč tedy nenapiší aspoň o jedné ze sta citovaných děl důkladnou recenzi? Či citují výhradně knihy jen staré a obecně známé? To přece nelze předpokládat u národa, který jako náš má tak vyvinutý smysl pro vše nové a módní a který se roku 1918 a později nepřeorientoval jen politicky (což bylo správné a důsledné), nýbrž i vědecky snaží se přeorientovati směrem na západ. Kdo by u nás četl jen recenze a kritiky — mluvím o právní vědě —, ten arcít by mnoho o této přeorientaci nezpozoroval. Vůbec by těžko zjistil, jakým asi směrem běže se hlavní literární zájem našich teoretiků a co jim vlastně je na francouzské a anglické pravovědě tak sympatické, že pojednou objevuje se v jejich spisech a pojednáních aspoň o 100% více anglických a francouzských citací než dříve a o 100% méně německých. Že by ve svých vědeckých pojednáních prostě dělali politiku, to přece nelze nijak připustiti, rovněž tak ne, že by se byli v posledních dnech měsíce října roku 1918 naučili plyně francouzsky a anglicky a zapomněli německy (pokud je před tímto měsícem uměli). Všecky tyto záhady vysvětlila by nám hravě jen poněkud živější působnost recensní a kritická. S tou však vypadalo to špatně a vypadá dnes ještě bídňěji než dříve. Rozevřete jeden ročník kteréhokoliv odborného časopisu právníckého — třeba našeho — a sečtete, kolik literárních posudků jen poněkud důkladnějších a podrobnějších tam najdete. Nepíše-li si redaktor tyto posudky nebo aspoň oznámení sám (poněvadž listonoš žádných nenosí), budete s touto mathematickou operací brzy hotoví a udiveně budete se ptáti, co vlastně naši teoretikové ve svých studovných robí vedle povšechného přeorientování na západ? Máme dnes přece aspoň padesát právníckých profesorů a docentů na různých vysokých školách českých, ale těžko byste se dopočetli za jeden rok padesát průměrně důkladných a skutečně kritických literárních posudků ve všech našich odborných časopisech dohromady, z čehož zdá se plynouti, že na jednoho teoretika nepřipadá ročně ani jediná celá vědecká recenze do roka!

To je úkaz velmi smutný a žádné fráze o rozkvětu našeho vědeckého písemnictví, o moderních tendencích a evolucích v něm, žádné okázalé obracení vědeckého pláště ve směru nynějšího politického větru nás tohoto smutku nezbaví. A nezbaví nás trapného dojmu, že i pro právní vědu platí ona povšechná poučka, o níž shora byla řeč.

Weyr.